

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

DEJAVNIKI KAKOVOSTI RAČUNOVODSKIH SERVISOV V SLOVENIJI

Ljubljana, september 2011

KATARINA BIZILJ

IZJAVA

Študentka Katarina Bizilj izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Marka Hočevarja, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, _____

Podpis: _____

KAZALO

Uvod.....	1
1 Opredelitev panoge	2
1.1 Računovodstvo	2
1.2 Zakonska podlaga.....	3
1.3 Računovodski servis.....	5
1.4 Računovodski servisi v Sloveniji	7
2 Institucije za nadzor in zagotavljanje kakovosti računovodskih servisov	9
2.1 Zbornica računovodskih servisov.....	9
2.1.1 Katalog računovodskih servisov	10
2.1.2 Program za pridobitev naziva strokovni vodja računovodskega servisa	11
2.1.3 Izbor Naj računovodski servis	12
2.2 Slovenski inštitut za revizijo	13
2.2.1 Strokovni naziv preizkušeni računovodja	13
2.2.2 Strokovni naziv računovodja	14
3 Analiza zadovoljstva strank z računovodskimi servisi	15
4 Kriteriji kakovosti računovodskih servisov	17
Sklep	20
Literatura in viri	22

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Program izobraževanja za vodjo računovodskega servisa</i>	11
<i>Tabela 2: Program izobraževanja za pridobitev naziva preizkušeni računovodja</i>	14
<i>Tabela 3: Zadovoljstvo podjetij s posamezno lastnostjo računovodskega servisa</i>	16

Uvod

Področje računovodskih storitev v Sloveniji je zelo neurejeno. Živimo v času, ko obstaja trend odpiranja računovodskih servisov, saj njihovo število nenehno narašča. Pri tem pa se je potrebno vprašati, ali vsi ponujajo enako kakovostne storitve. Seveda ne, saj nimajo potrebnega znanja. Na žalost ni nobenih zakonskih omejitev, kdo lahko opravlja računovodsko dejavnost, zato lahko vsak, ki je polnoleten in opravično sposoben, odpre svoj računovodski servis. Marsikdo podcenjuje težavnost te stroke in misli, da je znanje, ki ga je pridobil z delom v računovodstvu večjega podjetja, dovolj, da lahko opravlja računovodske storitve za manjša podjetja. Pri tem pa se ne zaveda odgovornosti, ki jo prevzame in obsega škode, ki jo lahko povzroči. V skrajnem primeru lahko povzroči propad podjetja. Zato je potrebno na tem področju nekaj narediti in zaščititi uporabnike računovodskih storitev, ki zaradi pomanjkanja znanja ne vedo, komu zaupati vodenje svojega računovodstva. Ravno to je razlog, da se posamezniki trudijo uzakoniti določena pravila, s katerimi bi oprali ime računovodske dejavnosti, ki je zadnje čase pod vprašajem.

Namen diplomskega dela je podrobnejše poznavanje delovanja računovodskih servisov v Sloveniji in računovodske dejavnosti na splošno. Cilj diplomskega dela je postaviti kriterije, ki jih mora izpolnjevati kakovostni računovodski servis.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri poglavja. Prvo poglavje je namenjeno opredelitvi osnovnih pojmov za lažje razumevanje nadaljevanja diplomskega dela. Zato podrobneje predstavljam računovodstvo z vsemi vključenimi storitvami, predstavljam zakone in kodekse, ki skrbijo za računovodsko dejavnost in opredeljujem, kdo običajno posega po storitvah računovodskih servisov ter opisujem njihovo stanje v Sloveniji. V drugem poglavju predstavljam glavni instituciji, ki se borita za izboljšanje računovodske stroke, to sta Zbornica računovodskih servisov in Slovenski inštitut za revizijo. Vsaka se po svoje sooča z nastalo situacijo in ponuja svoje rešitve. Raziskujem, kakšne možnosti ima računovodski servis, da se na trgu računovodskih storitev predstavi kot boljši in kakovostnejši od konkurence. Ena od rešitev je gotovo, da zaposleni v računovodskem servisu pridobijo enega od obstoječih strokovnih nazivov. Pomembnejše nazive tudi predstavljam skupaj s postopkom za njihovo pridobitev in tudi ohranitev. V tretjem poglavju povzemam rezultate ankete, ki jo je izvedla Zbornica računovodskih servisov na področju zadovoljstva naročnikov s storitvami računovodskih servisov. Pri čem izpostavljam pomembnejše ugotovitve v zvezi z zadovoljstvom naročnikov in kakovostjo računovodskih servisov. V zadnjem poglavju pa predstavljam kriterije, ki določajo, ali je računovodski servis kakovosten ali ne ter vsakega podrobneje opredeljujem. V primeru, da se kriterij razlikuje za mali ali veliki računovodski servis, razliko tudi opisujem. Zavedam se, da ni mogoče dati vseh računovodskih servisov v isto skupino. Razlike se prevelike in v nasprotnem primeru bi večjim računovodskim servisom že v osnovi prepustili zmago.

1 Opredelitev panoge

1.1 Računovodstvo

Razvoj računovodstva sega že daleč nazaj v zgodovino. Prve začetke računovodstva lahko najdemo že v Babilonu leta 3 600 p. n. št., ko so začeli beležiti poslovne dogodke. Vse od takrat pa do danes se je računovodstvo spreminjalo in prilagajalo potrebam družbe. Danes poznamo računovodstvo kot dejavnost vrednostnega spremljanja in proučevanja pojavov, ki so povezani s poslovanjem kakega poslovnega sistema (Hočevar, Igljučar & Zaman, 2007, str. 18-19). Turk (2000, str. 611) opredeljuje računovodstvo kot »zbiranje, urejanje in obdelovanje v denarni merski enoti izraženih informacij, ki se nanašajo na preteklo ali prihodnje poslovanje in zrcalijo vanj vključene gospodarske kategorije«. V kodeksu računovodskih načel je v 3. točki računovodstvo opredeljeno kot temeljna informacijska dejavnost v poslovni celoti, ki obsega usklajeno celoto računovodskega informiranja na podlagi (Kodeks računovodskih načel, 1998, str. 3-4):

- knjigovodstva
- računovodskega predračunavanja
- računovodskega nadziranja in
- računovodskega analiziranja.

Zmotno je mišljenje ljudi, ki menijo, da je knjigovodstvo enako računovodstvu, saj je knjigovodstvo bistveno ožji pojem kot računovodstvo in je le del računovodstva. Pri knjigovodstvu gre predvsem za obravnavanje podatkov iz preteklosti, kar zajema vodenje poslovnih knjig, to je glavne knjige in pomožnih knjig. Na podlagi poslovnih dogodkov, ki so zajeti v poslovnih knjigah, nato sestavimo računovodske obračune. Pri računovodskem predračunavanju pa gre za predvidevanja za prihodnost. Gre za obravnavo predvidenih poslovnih procesov in stanj, katerih rezultat so računovodski predračuni, ki se nanašajo na predvidevanja o sredstvih, o obveznostih do virov sredstev, o prihodkih in o odhodkih. Prav ti predračuni so podlaga za računovodsko analiziranje, pri katerem gre za presojanje in pojasnjevanje stanja in uspešnosti poslovanja, zasnovano na primerjanju podatkov v računovodskih obračunih in računovodskih predračunih ter ugotavljanja odmikov ter vzrokov zanje in za njihove posledice (Bizjak, 1998, str. 196-198). Presojanje pravilnosti pojavov in računovodskih podatkov, ki se nanašajo na prej omenjene funkcije, opravlja računovodsko nadziranje. To obsega nadziranje pridobivanja podatkov, ki se nato vključijo v knjigovodenje ali računovodsko predračunavanje, ter njihovo obdelovanje in proučevanje, pa tudi sestavljanje računovodskih poročil o načrtovanih in uresničenih poslovnih procesih in stanjih (Slovenski računovodski standardi, 2006, str. 230).

Končna stopnja knjigovodenja, računovodskega predračunavanja, računovodskega nadziranja in računovodskega analiziranja je računovodsko informiranje. To pomeni predstavitev računovodskih podatkov in računovodskih informacij uporabnikom v obliki računovodskih izkazov ali namenskih poročil. Pri izdelavi je potrebno paziti, da jih pripravljalec oblikuje tako, da jih bo prejemnik razumel in mu bodo koristile. Zelo pomembno je da so računovodske

informacije kvalitetne, sicer lahko vplivajo na napačno poslovno odločitev (Mayr, 2006, str. 35-37). Uporabniki informacij se delijo na (Hočevar, Igličar & Zaman, 2007, str. 22-24):

- zunanje (lastniki brez pravic odločanja, vlagatelji, upniki, dobavitelji, stalni kupci, konkurenti, država in javnost) ter
- notranje (poslovodstvo podjetja, lastniki s pravico odločanja in zaposleni) uporabnike.

Računovodske informacije za odločanje pripravlja finančno, stroškovno in/ali poslovodno računovodstvo. Finančno računovodstvo je pretežno usmerjeno v zbiranje podatkov in pripravljane informacij predvsem za zunanje uporabnike. Gre za informacije o sredstvih podjetja in obveznostih do virov sredstev ter o poslovnem in finančnem izidu celotnega poslovnega sistema. Te informacije zaradi njihovega vseobsegajočega področja imenujemo tudi splošne. Stroškovno računovodstvo pa je bolj analitično, saj gre za spremljanje in proučevanje prvin poslovnega procesa, stroškov, poslovnih učinkov in poslovnega izida za posamezne dele poslovnega sistema. Torej je namenjeno notranjim uporabnikom (Hočevar, Igličar & Zaman, 2007, str. 24-27). Vendar pa informacije finančnega in stroškovnega računovodstva niso dovolj za oblikovanje informacij za poslovno odločanje, ki morajo poleg računovodskih informacij vsebovati tudi neračunovodske informacije. Zato se je oblikovala še tretja vrsta računovodstva, to je poslovodno računovodstvo, ki zajema vse to in daje vse potrebne informacije, ki jih potrebujejo vodje za oblikovanje svojih odločitev. Poslovodno računovodstvo je namenjeno zgolj notranjim uporabnikom, natančneje poslovodstvu podjetja pri njegovih poslovnih odločitvah (Mayr, 2006, str. 39-40).

1.2 Zakonska podlaga

Področje računovodstva urejajo različni zakoni, standardi in kodeksi, v katerih je natančno določeno, kdo in kako mora voditi računovodske izkaze. Zakon o gospodarskih družbah (Ur.l. RS, št. 65/2009-UPB3, 83/2010, v nadaljevanju ZGD-1) v 8. poglavju I. dela določa vse v zvezi s poslovnimi knjigami in letnimi poročili, ki jih morajo voditi družbe in samostojni podjetniki posamezniki. V 54. členu ZGD-1 so določena naslednja splošna pravila računovodenja:

- družbe in podjetniki morajo voditi poslovne knjige in jih enkrat letno zaključiti v skladu s tem zakonom in slovenskimi računovodskimi standardi (v nadaljevanju SRS) ali mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, če zakon ne določa drugače;
- poslovno leto se lahko razlikuje od koledarskega leta;
- poslovne knjige morajo biti vodene po sistemu dvostavnega knjigovodstva, če zakon ne določa drugače, pri čemer morajo upoštevati kontni okvir za glavno knjigo, ki ga sprejme Slovenski inštitut za revizijo (v nadaljevanju Inštitut);
- najmanj enkrat letno je treba preveriti, ali se stanje posameznih aktivnih in pasivnih postavk v poslovnih knjigah ujema z dejanskim stanjem;
- podrobnejša pravila o računovodenju določi SRS.

Za pravne osebe, ki ZGD-1, zakon o gospodarskih javnih službah ali zakona o društvih ne ureja vodenje poslovnih knjig ter izdelave letnih poročil, se uporablja Zakon o računovodstvu

(Ur.l. RS, št. 23/1999, 30/2002-ZJF-C, v nadaljevanju ZR). V 2. členu ZR je določeno, da morajo te pravne osebe voditi poslovne knjige ter izdelati letna poročila v skladu z določbami tega zakona in drugimi predpisi, kodeksom računovodskih načel ter SRS.

SRS vsebuje pravila stroke, ki zakonsko določena temeljna pravila in zahteve računovodenja podrobneje razčlenjujejo, pojasnjujejo in določajo način njihove uporabe. Nanašajo se predvsem na gospodarske družbe, po potrebi pa jih lahko uporabljajo tudi druga podjetja, zavodi in celo državne inštitucije, če to posebej določajo ustrezni državni predpisi. Sestavljeni so iz splošnih SRS in posebnih SRS ter uvoda v SRS. SRS združuje domačo računovodsko teorijo z mednarodnimi zahtevami, zlasti mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in direktivami Evropske unije. Njihova posebnost je, da niso usmerjeni samo v zunanje računovodsko poročanje, kot so mednarodni standardi računovodskega poročanja, ampak obravnavajo računovodenje kot celoto za notranje in zunanje potrebe podjetij. Tako zajemajo finančno, stroškovno in poslovodno računovodstvo. SRS temelji na kodeksu računovodskih načel in podrobneje obdeluje računovodska načela glede metod zajemanja in obdelovanja računovodskih podatkov, oblikovanja in predstavljanja računovodskih informacij ter hrambe računovodskih podatkov in informacij (SRS, 2006, str. 7-8).

SRS obravnava samo tiste postopke, ki vplivajo na predpisane računovodske izkaze predvsem za zunanje potrebe, ne spušča pa se v podrobnosti drugih računovodskih obračunov in računovodskih predračunov za zunanje potrebe ter še manj v podrobnosti računovodskih obračunov in računovodskih predračunov za notranje potrebe. Sestava splošnega SRS je naslednja (SRS, 2006, str. 8-9):

- SRS od 1 do 19 obravnava metodiko vsebinskega izkazovanja gospodarskih kategorij;
- od 24 do 27 metodiko oblikovnega predstavljanja gospodarskih kategorij pri zunanjem poročanju;
- od 20 do 23 in od 28 do 30 pa metodiko delovanja na posameznih področjih računovodenja (računovodskega predračunavanja, knjigovodenja, računovodskega nadziranja, računovodskega proučevanja in računovodskega informiranja).

Poleg splošnega SRS obstaja še posebni SRS od SRS 31 naprej, ki obravnava posebnosti računovodenja v organizacijah posameznih vrst in posebnosti računovodenja v primerih, ko niso upoštevane temeljne računovodske predpostavke, na katerih je zasnovan splošni SRS. Za zunanje poročanje mora podjetje upoštevati SRS od 1 do 15, od 17 do 19, od 24 do 27 in tiste določbe drugih SRS, na katere se našteti sklicujejo ali nanašajo, ter Uvod v SRS. Uporaba drugih SRS ni obvezna, je pa priporočljiva predvsem pri notranjem poročanju, saj gre za pravila skrbnega računovodenja (SRS, 2006, str. 9-10).

Že prej sem omenila, da SRS temelji na kodeksu računovodskih načel, ki teoretično opredeljuje zamisel računovodenja. Računovodska načela obravnavajo pojmovanje računovodenja, obdelujejo njegove temeljne značilnosti ter so podlaga za računovodske usmeritve v zvezi z vsebino in merjenjem gospodarskih kategorij ter njihovim računovodskim izkazovanjem in pojasnjevanjem (SRS, 2006, str. 8). Razvrščamo jih v naslednje skupine (Kodeks računovodskih načel, 1998, str. 3):

- I. izhodiščna računovodska načela;
- II. načela računovodskega izkazovanja gospodarskih kategorij;
- III. knjigovodska načela;
- IV. načela računovodskega predračunavanja;
- V. načela računovodskega nadziranja;
- VI. načela računovodskega analiziranja;
- VII. načela računovodskega informiranja in
- VIII. načela organiziranosti računovodske službe in sklepna stališča.

Pravila pa ne obravnavajo samo postopkov računovodenja, ampak se nanašajo tudi na osebe, ki to opravljajo. Računovodja se mora pri opravljanju svojih nalog ravnati po pravilih, zapisanih v kodeksu poklicne etike računovodje. Strokovno zadovoljstvo in spoznanje, da je delo dobro opravljeno, sta spodbuda pri delu računovodje. Poklicna etika narekuje računovodji, da se mora ravnati po naslednjih načelih obnašanja računovodje (Kodeks poklicne etike računovodje, 1998):

- strokovnost in odgovornost
- zaupnost
- poštenost
- resničnost
- prizadevnost.

Članu Zbornice računovodskih servisov (v nadaljevanju Zbornica) pa je potrebno upoštevati tudi kodeks Zbornice računovodskih servisov pri opravljanju računovodske dejavnosti. Kodeks temelji na mednarodnem kodeksu etike računovodskega strokovnjaka, ki predstavlja standard ravnanja računovodskih strokovnjakov. Računovodski servis mora pri opravljanju svojih storitev skrbeti za (Zbornica računovodskih servisov, 2002):

- neoporečnost
- nepristranskost
- kakovost
- primerno usposobljenost
- upoštevanje strokovnih standardov
- zaupnost
- seznanjanje javnosti in
- reševanje sporov.

1.3 Računovodski servis

Računovodski servis opredeljujemo kot specializirano podjetje, ki se ukvarja z vodenjem poslovnih knjig, z izdelavo obračunov, s pripravo poročil in davčnih prijav, z analiziranjem finančnih izidov ter s svetovanjem na področju računovodstva, financ in davkov (Vehar, 1998, str. 157). Ponudbo storitev računovodskega servisa lahko razdelimo v dve skupni: splošne računovodske storitve in druge računovodske storitve. Splošne računovodske storitve so tiste,

ki jih mora ponujati vsak računovodski servis, z njimi naročniku zagotavlja izpolnjevanje davčnih, delovno pravnih in drugih računovodskih zakonov, standardov in predpisov. Te storitve so namenjene predvsem zunanjim uporabnikom, tako da naročnik ne občuti od njih neposredne koristi. Vrednost teh storitev se pokaže šele kasneje, ko želi naročnik od računovodskega servisa pridobiti kakšne bolj zahtevne informacije, podlago za to pa predstavljajo prav rezultati splošnih storitev. Za druge računovodske storitve pa velja, da se izvajajo na željo naročnika in so namenjene predvsem notranjemu informiranju. Delimo jih na enostavne in strokovno zahtevne storitve. Enostavne so vezane na poslovanje podjetja, na primer izstavljanje računov, vodenje plačilnega prometa in podobno. Strokovno zahtevne storitve pa so del poslovodnega računovodstva, torej so namenjene poslovnim odločitvam in so vezane na spremljanje, poročanje, načrtovanje in analiziranje računovodskih podatkov ter svetovanje in izobraževanje. Za izvajanje teh mora računovodski servis razpolagati z ustreznim znanjem, saj gre za strokovno zahtevnejše funkcije (Glažar, 2007, str. 78-80).

Naročniki računovodskih servisov so predvsem mala podjetja in samostojni podjetniki, ki ne morejo organizirati lastne računovodske službe. Razlog za to je previsok strošek glede na njihov obseg poslovanja in pomanjkanje strokovnosti na področju računovodstva (Bizjak, 1998, str. 199). Gre namreč za podjetnike, ki se spoznajo na svoj posel, bolj malo pa na vodenje podjetja, zato to raje prepustijo strokovnjakom. Po drugi strani pa ne vidijo v tem nobene koristi, razen da ugodijo zahtevam države. Računovodski servis jim predstavlja rešitev za minimiziranje nepotrebnih stroškov. To pa lahko pripelje do napačne izbire računovodskega servisa, ker na njihovo izbiro ne vpliva kakovost, ampak cena storitve. Ne zavedajo se, da bi jim prava izbira računovodskega servisa lahko prinesla hitrejšo rast podjetja, saj bi lahko na podlagi kakovostnih in pravočasnih računovodskih informacij hitreje sprejeli pravilne poslovne odločitve, ki bi vodile v razvoj (Macarol, 2001, str 138).

Pri izbiri računovodskega servisa je pomembno, da naročnik ve, kaj pričakuje oziroma kaj si želi od računovodskega servisa. V primeru, da nima ustreznega znanja, je njegova naloga, da se v lastni režiji ali v okviru računovodskega servisa izobrazi v tej smeri. Brez osnovnega znanja o računovodskih izkazih bo težko presodil, kdo opravlja računovodske storitve ustrezno in kdo ne. Naročniki se morajo zavedati, da ni pomemben samo končni rezultat v izkazu poslovnega izida in koliko davka bodo morali plačati državi, ampak so pomembni računovodski izkazi kot celota, iz katerih lahko z ustreznim znanjem razberejo morebitne nevarnosti pri poslovanju v prihodnosti in se nanje pripravijo ali se jim celo izognejo (Rus, 2011). Po Scottu in van der Waltu (1995, str. 32) so dejavniki za izbiro računovodskega servisa naslednji:

- ključno osebje, ki je vedno na voljo
- hitre in učinkovite storitve
- potrebna specializirana znanja
- primerne cene glede na konkurenco
- dobro ime na področju računovodstva
- ponudba raznolikih storitev

- dovolj velik servis, da se lahko spopade z rastjo naročnika v prihodnosti
- poznavanje partnerjev in zaposlenih v računovodskem servisu
- izkušnje računovodskega servisa z dejavnostjo naročnika
- priporočila bank, odvetnikov, zaposlenih v podjetju, revizorjev in drugih
- ustrezna znanja na področju računovodstva in davkov
- sprotno obveščanje naročnika z rezultati poslovanja.

Izbrati pa morajo znati tudi računovodski servisi. Vedno večjo težo za kakovostno opravljanje storitev ima naročnik sam. Zato je potrebno pred sklenitvijo pogodbe natančneje spoznati naročnika. Pri tem si lahko pomagajo z vprašalnikom, s katerim dobijo odgovore na ključna vprašanja, na primer ali je v preteklosti že uporabljal storitve računovodskega servisa, kakšne storitve pričakuje, da bo računovodski servis opravljal zanj, ali pozna etične in strokovne norme računovodenja, po katerih mora računovodja delovati v skladu z zakoni in podobno. Pravilno postavljena vprašanja razkrijejo naročnikovo razmišljanje, podjetniško usposobljenost ter pokažejo, kakšna je njegova poslovna in davčna morala. Na podlagi vprašalnika, ugotovitev pri pregledu preteklega poslovanja in osebnih pogovorov lahko presodijo, ali je možno z bodočim naročnikom vzpostaviti korekten poslovni odnos. Sledi formalen prevzem vodenja računovodstva ter najtežji del, od katerega je odvisen uspeh sodelovanja z naročnikom. Vzpostaviti je potrebno zaupanje med naročnikom in računovodskim servisom. Le popolnoma odkrit odnos lahko prinese pozitivne rezultate. Računovodja mora poznati vse skrivnosti naročnika. Le tako je možno prikazati realen rezultat poslovanja, ki vodi v pravilne odločitve in posledično v finančni uspeh naročnika (Macarol, 2001, str. 142-144).

Pri delovanju računovodskega servisa pa ne gre le za odnos z naročnikom, ampak tudi za odnos z državo. Naročniki ne smejo imeti občutka, da je računovodski servis podaljšana roka države. Pri opravljanju svojih storitev mora biti korekten in delovati po predpisih. Ne sme se postaviti na nobeno stran in je kot nekakšen člen, ki povezuje državo z davčnimi zavezanci, to je v našem primeru z naročniki. Poskrbeti mora, da država dobi, kar ji pripada, a le v višini zakonsko določenih obveznosti. Po drugi strani pa mora preprečevati davčne utaje, ki so v škodo države (Macarol, 2001, str. 145). Vloga računovodskih servisov je veliko večja kot se nam zdi na prvi pogled in zato še toliko bolj pomembna.

1.4 Računovodski servisi v Sloveniji

V Sloveniji računovodske servise predstavljajo večinoma zelo mlada podjetja. Vzrok izhaja iz tega, da v prejšnjem sistemu ni bilo velikega povpraševanja po tovrstnih storitvah, ker so to funkcijo opravljali znotraj podjetja. Z osamosvojitvijo in prehodom v kapitalizem pa so se razmere začele spreminjati. Vlogo računovodske službe so prevzeli računovodski servisi. Po letu 1990 je nastalo preko 3000 računovodskih servisov. Največ jih je nastalo med letoma 1991 in 1993 zaradi prestrukturiranja gospodarstva. Leta 2003 je bila izvedena anketa o računovodskih servisih, ki je pokazala, da znaša povprečna starost računovodskih servisov

7,36 leta (Horvat, 2003, str. 74), kar samo potrjuje, da gre za mlada podjetja, nastala po letu 1991. Trend rasti podjetij v tej dejavnosti se nadaljuje še danes, zato se računovodski servisi uvrščajo na sam vrh lestvice novoustanovljenih podjetij. Leta 2008 je bilo v Sloveniji v razredu 69.200 (računovodske, knjigovodske in revizijske dejavnosti, davčno svetovanje) po SKD zabeleženo 3.961 podjetij, leta 2009 pa se je ta številka povečala na 4.204 podjetij (Statistični urad Republike Slovenije, 2011). Za leto 2010 podatek še ni znan, je pa po evidenci Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanje AJPES) število aktivnih podjetij na dan 1. 8. 2011 znašalo 4.575. Od tega je bilo 1.819 oziroma 39,76 % podjetij registriranih kot družba z omejeno odgovornostjo, 2.580 oziroma 56,39 % kot samostojni podjetnik, 176 oziroma 3,85 % pa kot druge pravno organizacijske oblike (AJPES, 2011).

Danes se večina slovenskih podjetnikov odloči za koriščenje uslug računovodskega servisa, namesto da v podjetju organizirajo lastno računovodstvo. Po podatkih analize Zbornice 75 % podjetij v Sloveniji koristi storitve računovodskih storitev, od tega jim več kot 80 % podjetij v celoti prepusti vodenje računovodstva (Zbornica računovodskih servisov, 2011). Gre za pretežno nezahtevna in mala podjetja, ki pri vodenju računovodstva nimajo nekih posebnosti in zahtev. To pa je vplivalo na samo organizacijo računovodskih servisov, ki so se prilagodili malim naročnikom in nekako pozabili na večje, zahtevnejše uporabnike. Zato danes marsikateri računovodski servis pri nas ni sposoben prevzeti vodenja računovodstva srednjega ali večjega podjetja. Zaradi pomanjkanja strokovnega znanja ne morejo ponujati zahtevnim naročnikom vseh storitev na področju računovodstva. Primanjkuje jim predvsem znanje na področju računovodskega načrtovanja in analiziranja. V primeru, da imajo dovolj znanja, pa imajo še drugo težavo, da so računovodski servisi premali in imajo premalo zaposlenih, da bi prevzeli vodenje računovodstva večjega podjetja. Ne morejo pa si privoščiti, da bi s prevzemom takega naročnika zapolnili vse svoje kapacitete in postali odvisni predvsem od njega. To bi spodbudilo izvajanje pritiska naročnika v nižanje cen in posledično v nižanje kakovosti storitev ter na koncu v izgubo naročnika (Glažar, 2007, str. 44-51).

Velik problem računovodskih servisov pri nas predstavlja tudi pomanjkanje nadzora nad ponudbo storitev in da dejansko vsak lahko odpre podjetje ter začne ponujati računovodske storitve. Problem je že v tem, da si veliko računovodskih servisov pri nas ne zasluži naziva računovodski servis, temveč knjigovodski servis, ker je njihova osnovna dejavnost knjigovodenje za podjetja (Koželj, 1995, str. 125). Za tako rutinsko knjiženje ter izdelavo osnovnih izračunov, ki jih zahteva država, ni potrebno veliko znanja. Zadostuje namreč V. stopnja izobrazbe in nekaj osnovnih seminarjev oziroma tečajev. Leta 2003 je v Sloveniji 58 % zaposlenih v računovodskem servisu imelo V. stopnjo izobrazbe (Horvat, 2003, str. 76). Vendar to znanje še zdaleč ne zadostuje potrebam naročnikov. Z namenom izboljšanja znanja se lahko zaposleni v računovodskem servisu letno izobražujejo na organiziranih izobraževanjih, ki jih pri nas ponujajo Inštitut za računovodstvo, Zbornica in drugi. Zakonsko ni določeno, kolikokrat letno se mora nekdo udeležiti dodatnega izobraževanja, zato se podjetja sama odločijo, ali se bodo njihovi zaposleni udeležili izobraževanj ali ne. Po podatkih iz analize o izobraževanju na področju računovodstva in davkov iz leta 2007, ki jo je naredil

Inštitut za računovodstvo, se skoraj polovica podjetij v Sloveniji udeležuje izobraževanja več kot 4-krat letno. V povprečju se izobraževanja udeležita 2 zaposlena, vendar pa se največ podjetij še vedno odloči poslati samo enega zaposlenega. Razlog je zmanjšanje stroškov. Poleg organiziranih seminarjev lahko zaposleni svoje znanje povečajo s pomočjo strokovnih revij in portalov. Med najbolj brane strokovne publikacije s področja računovodstva in davkov spadajo IKS, Obrtnik in Uradni list (Inštitut za računovodstvo, 2007).

2 Institucije za nadzor in zagotavljanje kakovosti računovodskih servisov

Področje računovodskih storitev je izredno neurejeno, pravila, ki določajo delovanje, pa so preveč ohlapna. Najpomembnejši razlog, da je potrebno to dejavnost regulirati, je, da lahko premalo usposobljen računovodski servis z nepravilnim vodenjem poslovnih knjig svojim naročnikom povzroči nepopravljivo škodo. Naročnik ne more vedeti, ali se njegove knjige vodijo pravilno ali ne. Po drugi strani pa tudi država v primeru neustreznega vodenja knjig ne dobi ustreznih informacij. Z namenom zaščite naročnikov pa tudi v interesu države bi morali biti predpisani minimalni pogoji za opravljanje računovodske dejavnosti, in sicer da bi vodja servisa imel ustrezno visokošolsko izobrazbo, licenco in bi se moral skozi vse leto dodatno izobraževati. Zato imamo v Sloveniji nekatere institucije, ki se vsaka na svoj način bori za dvig nadzora nad to dejavnostjo in izboljšanje kakovosti računovodskih storitev.

2.1 Zbornica računovodskih servisov

Z namenom zastopanja skupnih interesov so se leta 1996 računovodski servisi začeli združevati v Sekcijo podjetij računovodskih, knjigovodskih, revizijskih in davčno svetovalnih storitev – SRKRD, ki se je nato leta 1998 preoblikovala v samostojno Združenje računovodskih servisov, leta 2009 pa se je preimenovala v Zbornico računovodskih servisov. Danes združuje Zbornica več kot 700 družb in samostojnih podjetnikov, ki opravljajo dejavnost računovodskih servisov, njihov namen pa je, da bi se ta številka še povečala in bi predstavljala 75 % vseh računovodskih servisov. Naloge Zbornice so (Zbornica računovodskih servisov, 2011a):

- zastopanje interesov članov na področju dejavnosti računovodskih servisov in pri oblikovanju področne zakonodaje;
- spremljanje stanja v stroki in predlaganje ukrepov za razvoj stroke ter poklicnega in strokovnega izobraževanja;
- zagotavljanje poslovnih informacij in nasvetov s področja delovanja;
- članstvo v mednarodnih panožnih združenjih na področju računovodskih servisov;
- promocija dejavnosti, Zbornice in članov Zbornice;
- uresničevanje ostalih interesov članov Zbornice.

Cilj Zbornice je skrb za razvoj in prepoznavnost dejavnosti računovodskih servisov. Zato v okviru svojega delovanja organizirajo veliko dogodkov, ki bi pripeljali do tega cilja. Od

organizacije raznih seminarjev, izobraževanja, kongresov računovodskih servisov do izbora za Naj računovodski servis. Svojim članom nudijo dostop do aktualnih računovodskih vsebin in tako so ti vedno obveščeni o vseh novostih. Prav tako ponujajo nekatere koristne informacije za naročnike računovodskih storitev, kot je seznam oseb z nazivom vodja računovodskega servisa in katalog računovodskih servisov ter jim s tem olajšajo izbiro primernega računovodskega servisa. Eden pomembnejših projektov Zbornice, tako za ponudnike kot za naročnike, pa je seveda predlog Zakona o računovodski dejavnosti. Namen tega zakona je ureditev področja računovodske dejavnosti. Za sprejetje zakona se trudijo že 5 let. Podpore imajo tako s strani naročnikov kot ponudnikov računovodskih storitev, kar kaže na nujnost zadeve. Večji nadzor nad dejavnostjo računovodskih servisov je očitno nujno potreben (Zbornica računovodskih servisov, 2011a).

2.1.1 Katalog računovodskih servisov

Katalog računovodskih servisov (v nadaljevanju Katalog) je seznam računovodskih servisov, ki po mnenju Zbornice izpolnjujejo pogoje za kakovosten računovodski servis. Projekt se je začel pred skoraj desetimi leti, njegov namen pa je dati možnost članom Zbornice, da preverijo svoje znanje pred komisijo in s tem pridobijo potrdilo o določenem nivoju znanja. Zato je nastal program usposabljanja za vodenje računovodskih servisov, ki je eden izmed pogojev za vpis v Katalog. Računovodski servis mora za vpis v Katalog izpolnjevati naslednje pogoje (Gospodarska zbornica Slovenije, 2011):

- registracija za opravljanje računovodske in knjigovodske dejavnosti (M 69.20 po SKD);
- članstvo v Zbornici;
- spoštovanje kodeksa Zbornice;
- zaposlitev najmanj ene osebe (strokovnega vodje):
 - z opravljenim izpitom po Programu Zbornice za pridobitev naziva strokovni vodja računovodskega servisa ali
 - izpitom po programih usposabljanja za člane izpitnih odborov in komisij pri Gospodarski zbornici Slovenije ali
 - s strokovnim nazivom preizkušeni računovodja ali računovodja, pridobljenim pri Inštitutu;
- sklenjeno zavarovanje poklicne odgovornosti v skladu z dogovorjenimi pogoji glede zavarovalne vsote in predmeta zavarovanja (zavarovalnega kritja) med Zbornico in zavarovalnicami;
- ustrezno funkcionalno izobraževanje strokovnega vodje (minimalno 30 ur letno iz ustreznih strokovnih vsebin) in
- drugi, s pravilnikom predpisani, pogoji.

Podjetja, vpisana v Katalog, so objavljena na spletni strani Zbornice. Na dan 17. 4. 2011 je bilo vpisanih 92 podjetij, ki so izpolnjevala vse prej naštetje pogoje.

2.1.2 Program za pridobitev naziva strokovni vodja računovodskega servisa

Program usposabljanja za vodenje računovodskega servisa je namenjen osebam, ki želijo pridobiti ustrezno znanje za opravljanje izpita za pridobitev certifikata vodja računovodskega servisa. Tako izobraževanje kot izpit izvaja Zbornica. V program se lahko vpiše, kdor je uspešno dokončal višje strokovno izobraževanje in ima najmanj tri leta delovnih izkušenj na področju računovodstva oziroma, kdor je uspešno dokončal visoko strokovno ali univerzitetno izobraževanje in ima najmanj dve leti delovnih izkušenj na področju računovodstva. Izobraževanje obsega skupaj 400 ur in ni pogoj za pristop k izpitu. K izpitu lahko pristopi vsak, ki izpolnjuje iste pogoje kot za vpis v program usposabljanja. Izpit je sestavljen iz dveh delov, pisnega in praktičnega dela. Pisni del obsega preverjanje strokovne teorije v pisni obliki in pripravo kompleksne naloge. V praktičnem delu kandidat ustno zagovarja nalogo, ki jo je izdelal, in odgovarja na sklop vprašanj, ki mu jih zastavi komisija (Gospodarska zbornica Slovenije, 2009). Razčlenitev programa po tematskih sklopih ter trajanje posameznega dela lahko vidimo v tabeli 1.

Tabela 1: Program izobraževanja za vodjo računovodskega servisa

Tematski sklopi- predmeti	Teorija	Vaje	Število ur
Računovodstvo in računovodski predpisi	60	100	160
Računovodstvo v poslovnem sistemu	8	12	20
Računovodski predpisi	30	40	70
Računovodski izkazi in analiza izkazov	10	20	30
Matematika v računovodstvu	2	18	20
Računovodsko nadziranje in njegov pomen	10	10	20
Davki in druge dajatve	104	26	130
Neposredni davki in prispevki	49	13	62
Posredni davki	24	6	30
Premoženjski davki	4	2	6
Carine in uvozne dajatve	9	3	12
Davčni postopek in davčna služba	16	4	20
Pravni vidiki gospodarskega in finančnega poslovanja	80	20	100
Evropsko pravo	6	2	8
Statusno in obligacijsko pravo	52	12	64
Finančno pravo	6	2	8
Delovno pravo	16	4	20
Vodenje in poslovno komuniciranje	5	5	10
SKUPAJ			400

Vir: Gospodarska zbornica Slovenije, 2009.

Cilj programa je naučiti udeležence organizirati in voditi računovodski servis ter jim posredovati strokovno znanje (Gospodarska zbornica Slovenije, 2009):

- o slovenskih računovodskih predpisih, predpisih s področja davkov in dajatev ter gospodarskih in finančnih predpisih;
- o oblikovanju in razumevanju računovodskih poročil;
- o oblikovanju in tolmačenju analitskih poročil za odločanje in
- o davčnih vidikih poslovanja in bilanciranja.

Po uspešno opravljenem prvem in drugem delu izpita se kandidatu podeli certifikat o ustrezni strokovni usposobljenosti ter naziv vodja računovodskega servisa. Osebe z nazivom vodja računovodskega servisa se vpišejo na seznam, ki je objavljen na spletni strani Zbornice.

2.1.3 Izbor Naj računovodski servis

Zbornica za svoje člane od leta 2008 naprej vsako leto organizira izbor za Naj računovodski servis. Zbornica želi na ta način med podjetji razširiti zavedanje o pomenu kakovostnih računovodskih storitev. Prejemnike te nagrade običajno odlikuje dolgoletna tradicija, stabilno poslovanje, širok spekter strank in uporaba naprednih računalniških tehnologij, posebej pri komunikaciji. Ne smemo pa pozabiti na urejeno in spodbudno delovno okolje ter skrb za visoko strokovno usposobljenost in permanentno izobraževanje. Vse prej našteto je pogoj za poslovanje z najzahtevnejšimi strankami. Prav tega se zavedajo dobitniki nagrad, ki s tem nazivom le potrdijo kakovost ponujenih storitev. Izbor poteka v treh kategorijah, in sicer mali, srednji in veliki. Pri vseh kategorijah komisija preverja strokovnost, raznolikost strank, finančne kazalnike, ravnanje s človeškimi viri, skrb za stranke, splošni vtis o podjetju, napredek v zadnjem letu, informacijsko tehnologijo, družbeno odgovornost in povezovanje na tujih trgih. Vsa naštetá merila so prilagojena vsaki kategoriji glede na stopnjo razvoja računovodskega servisa (Naj računovodski servis, 2011).

Različna pomembnost meril po kategorijah je dobro razvidna iz zmagovalcev izbora v letu 2010, saj so pri vsakem navedli druge razloge za zmago. V kategoriji mali je zmagalo podjetje GRS d.o.o., ki ga posebej odlikuje skrb za naročnike in izobraževanje podjetnikov - začetnikov, za katere pripravijo osnovno izobraževanje o pomenu računovodstva. Kljub majhnosti lahko prevzemajo vodenje računovodstva za najzahtevnejše in visoko tehnološko napredne naročnike. Zmagovalec v kategoriji srednji je Lermani d.o.o., ki je komisijo prepričal zaradi dejstva, da tesno sodeluje z naročnikom tako na področju sprejemanja računovodskih usmeritev kot tudi pri sprejemanju poslovnih odločitev na podlagi računovodskih informacij. Zmagovalec v kategoriji veliki je Unija d.d., ki je zmagala predvsem zaradi odličnega sistema poročanja strankam o njihovem poslovanju, uvedbe brezpapirnega poslovanja in sodobne organizacije delovnega procesa (Zbornica računovodskih servisov, 2011a). Zaradi objave v medijih in nenehnega hvaljenja lahko zmagovalci pridobljeni naziv dobro izkoristijo kot reklamo zase in za svojo večjo prepoznavnost. Menim, da je to dobra naložba v prihodnost.

2.2 Slovenski inštitut za revizijo

Inštitut deluje že od 11. januarja 1994 in ga je ustanovila Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. Naloge in pristojnosti Inštituta so različne in so določene skladno z zakonom o revidiranju. Delovanje inštituta zagotavljajo njegovi organi, ki so: svet inštituta, revizijski svet inštituta, strokovni svet inštituta in direktor. Poleg omenjenih organov pa strokovno delo poteka tudi v okviru sekcij, ki združujejo posameznike z določenimi strokovnimi znanji in skrbijo za ustrezen razvoj in ugled posameznih strok. Ena izmed sekcij, ki deluje v okviru Inštituta, je sekcija preizkušenih računovodij in računovodij. Ta sekcija skrbi za pridobivanje znanja na področju računovodstva in znanosti, povezanih z računovodstvom z namenom, da preizkušeni računovodja oziroma računovodja s svojim delovanjem prispeva k povečevanju vrednosti podjetij. S tem namenom organizirajo razne seminarje in izobraževanja. Eno izmed teh izobraževanj je izobraževanje za strokovni naziv preizkušeni računovodja (Slovenski inštitut za revizijo, 2011).

2.2.1 Strokovni naziv preizkušeni računovodja

Namen naziva preizkušeni računovodja je ločiti posameznika od množice ljudi, ki danes opravljajo računovodske storitve in hkrati zagotoviti naročniku, da bo dobil določeno raven storitve. Kandidat, ki se želi vpisati na izobraževanje in nato opravljati izpit preizkušeni računovodja, mora izpolnjevati naslednje pogoje (Slovenski Inštitut za revizijo, 2002):

- imeti mora visokošolsko izobrazbo;
- aktivno mora obvladati slovenski jezik;
- imeti mora ustrezne delovne izkušnje, za kar se štejeta dve leti delovnih izkušenj pri vodstvenih delih v računovodstvu srednjega ali velikega podjetja ali pri vodenju računovodskega servisa;
- ni smel (ne sme) biti obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega bi bil nevreden svojega poklica;
- izpolnjevati mora pogoje, postavljene s kodeksom poklicne etike.

Program je zasnovan na predpostavki, da je kandidat pri dodiplomskem študiju pridobil znanje iz ekonomike podjetja, organizacije podjetja, gospodarskega prava, finančne matematike, poslovne statistike, informacijskih sistemov, finančnega računovodstva, stroškovnega računovodstva, upravljalnega računovodstva in poslovnih financ, saj je snov v izobraževalnem programu nadgradnja znanja s teh področij. Vendar pa vse prej našteto ni pogoj za vpis v izobraževanje, je pa zaželeno (Slovenski Inštitut za revizijo, 2002).

Strokovni izpit je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu opravlja kandidat izpite iz posameznih predmetov, v drugem pa predstavi in zagovarja zaključno delo ter ustno odgovarja na postavljena vprašanja. Izobraževanje za strokovni naziv preizkušeni računovodja obsega 154 ur (Slovenski Inštitut za revizijo, 2002). Predmete iz programa in njihovo trajanje lahko vidimo v tabeli 2.

Tabela 2: Program izobraževanja za pridobitev naziva preizkušeni računovodja

Splošni del	Število ur	Posebni del	Število ur
Revizija	8	Računovodstvo I	20
Računovodstvo	18	Računovodstvo II	28
Poslovne finance	15	Davki	15
Gospodarsko in davčno pravo	20	Poslovne finance	15
Kvantitativne metode	10		
Poslovno komuniciranje	5		
Skupaj	76	Skupaj	76

Vir: Slovenski inštitut za revizijo, 2011.

Kandidat, ki uspešno opravi izpite in zagovor zaključnega dela, prejme certifikat in se vpiše v register pri Inštitutu. Prav tako ima pravico zaprositi za objavo svojih podatkov in strokovnega naziva v reviji Revizor in na spletni strani Inštituta za obdobje dveh let. Po preteku tega obdobja ima pravico zaprositi za podaljšanje objavljanja za naslednje dveletno obdobje, če predloži dokazila, da je v preteklem dveletnem obdobju opravil dodatno izobraževanje, s katerim je pridobil najmanj 80 točk. Iz dokazil mora biti razvidno, da je 60 % ur potrebnega dodatnega izobraževanja pridobil z udeležbo ali predavanjem na raznih oblikah izobraževanja, ki jih organizira Inštitut. Preostanek ur dodatnega izobraževanja lahko imetnik certifikata opravi (Slovenski Inštitut za revizijo, 2009):

- z udeležbo ali predavanjem na delavnicah, seminarjih ali konferencah, ki jih organizirajo druge pravne osebe oziroma na strokovnih srečanjih posameznih sekcij Inštituta,
- s podiplomskim doktorskim študijem na visokošolskih organizacijah ali z vpisom na izobraževanje za pridobitev naziva, ki ga organizira Inštitut,
- z objavljanjem strokovnih ali znanstvenih prispevkov v domačih ali tujih publikacijah,
- s prebiranjem strokovnih ali znanstvenih prispevkov v domačih ali tujih publikacijah,
- s sodelovanjem v delovnih skupinah, ki jih ustanovi strokovni svet Inštituta za izvajanje nalog iz svojih pristojnosti.

Register preizkušenih računovodij je dostopen na spletni strani Inštituta. 31. decembra 2010 je imelo potrdilo o pridobitvi strokovnega naziva 226 preizkušenih računovodij, od tega jih je 70 opravilo dodatno strokovno izobraževanje po pravilih Inštituta in so si tako pridobili pravico do ponovne objave (Slovenski Inštitut za revizijo, 2010).

2.2.2 Strokovni naziv računovodja

Naziv računovodja zagotavlja, da ima oseba potrebno znanje za opravljanje računovodskih storitev. V preteklosti je izobraževanje za naziv računovodja izvajal Inštitut. Inštitut še vedno vodi register oseb, ki so naziv v preteklosti pridobile in izpolnjujejo pogoje za ponovni vpis. Vpis v register velja dve leti in se lahko podaljša, če imetnik certifikata izpolnjuje naslednje pogoje (Slovenski Inštitut za revizijo, 2000):

- če se je v zadnjih dveh letih pred vložitvijo zahtevka za podaljšanje vpisa dodatno izobraževal najmanj 30 ur letno;
- če s pravnomočno sodbo ni (bil) obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega bi bil nevređen svojega poklica in
- če ni kršil kodeksa poklicne etike računovodje.

Register preizkušenih računovodij je dostopen na spletni strani Inštituta. Trenutno je v register vpisanih 79 računovodij, od tega jih je 17 opravilo dodatno strokovno izobraževanje po pravilih Inštituta in so tako pridobili pravico do ponovne objave (Slovenski Inštitut za revizijo, 2010).

3 Analiza zadovoljstva strank z računovodskimi servisi

V letu 2008 je Zbornica izvedla anketo zadovoljstva strank z računovodskimi servisi. Namen ankete je bil ugotoviti zadovoljstvo podjetij s storitvami računovodskih servisov, ugotoviti njihova pričakovanja od računovodskih servisov in ugotoviti, kaj bi se dalo izboljšati, da bi zadovoljili podjetja. Želeli so tudi poiskati razloge, zakaj se podjetja odločijo, da ne bodo koristila storitev računovodskega servisa. Za ciljno skupino so si izbrali podjetja z letnim prometom višjim od 25.000 EUR, pri čemer so izločili vsa večja in mala ter srednja podjetja z več kot 50 zaposlenimi in podjetja, ki so registrirana za dejavnost 69.200 po SKD. Tako so dobili skupino podjetij, ki predstavljajo potencialne naročnike storitev pri računovodskih servisih. Tem kriterijem je ustrezalo 29.485 slovenskih podjetij, od katerih jih je na vprašalnik odgovorilo 3.068, kar predstavlja 10,4 % vseh podjetij (Zbornica računovodskih servisov, 2011).

Rezultati ankete kažejo, da se podjetja v večini odločijo za računovodske servise, ker želijo, da njihovo računovodstvo vodijo strokovnjaki, ki so za to usposobljeni in imajo ustrezno znanje. Tako jim prepustijo vodenje celotnega podjetja v dobri veri, da bodo delali v korist podjetja. Vendar pa se v praksi izkaže, da je to samo iluzija, saj zadovoljstvo podjetij s storitvami računovodskih servisov ni stoddotno. Tabla 3 prikazuje, kako so podjetja razdelila lastnosti računovodskih servisov po pomembnosti in kako so z njimi zadovoljna (Zbornica računovodskih servisov, 2011).

Tabela 3: Zadovoljstvo podjetij s posamezno lastnostjo računovodskega servisa

	Rang	Povprečna ocena zadovoljstva (1 = zelo nezadovoljen, 5 = zelo zadovoljen)	Podjetja, ki niso izrazila zadovoljstva (v %)
Natančnost pri izvedbi storitev	1	4,26	16,29
Poznavanje zakonodaje	2	4,28	16,93
Cena storitev	3	3,84	34,43
Čas, ki ga računovodski servis nameni podjetju	4	4,15	21,52
Kakovost storitev	5	4,28	16,15
Odzivni čas za rešitev problema podjetja	6	4,31	15,85
Prijaznost računovodskega servisa do podjetja	7	4,57	8,27
Obrazložitev vsebin, ki podjetje zanimajo	8	4,18	20,92
Obveščanje o novostih in spremembah, pomembnih za vaše poslovanje	9	3,89	31,18
Zaupanje, da računovodski servis razmišlja za podjetje	10	3,99	27,46

Vir: Zbornica računovodskih servisov, 2011.

Iz tabele je razvidno, da so podjetja na splošno zadovoljna s storitvami računovodskih servisov, vendar je odstotek nezadovoljnih pri določenih lastnostih prevelik in bodo morali računovodski servisi v prihodnje nekaj narediti, da bodo to izboljšali. Pri prvih petih lastnostih je ta odstotek povsod večji od 16 %, na podlagi česar lahko sklepamo, da vsako 6. podjetje ni zadovoljno s svojim računovodskim servisom.

Spodbudno je, da so podjetja pri vprašanju, kaj pričakujejo od računovodskega servisa, na prva tri mesta postavila kakovost, poznavanje zakonodaje ter usposobljenost in svetovanje, šele na deveto mesto pa so uvrstili ceno. Tako vidimo, da so tudi podjetja ugotovila, kaj je najboljša za njih in da ni vse samo v denarju. Podatek, da večina podjetij izbere računovodski servis glede na priporočilo ali poznanstvo, ni najboljši. To kaže na to, da trg ponudnikov računovodskih storitev ne deluje, saj se nikjer ne odraža, kako kakovosten je kateri računovodski servis. Zaradi tega razloga si Zbornica prizadeva za uvedbo zakonodaje za večji nadzor nad ponudniki računovodskih storitev in s tem ureditvijo trga. Tako bi dvignili kakovost in ugled računovodskih servisov. Da je to potrebno, je pokazal tudi rezultat, da je najpogostejši razlog, da se podjetja ne odločijo za koriščenje storitve računovodskega servisa, prav nezadovoljstvo. Ugotovitev izhaja iz slabih preteklih izkušenj ali nezaupanja računovodskim servisom, da bodo kakovostno opravili storitve. Ta podatek nakazuje na visoko število računovodskih servisov, ki ne zagotavljajo dovolj kakovostnih storitev in tako ustvarjajo slab ugled celotne dejavnosti (Zbornica računovodskih servisov, 2011).

4 Kriteriji kakovosti računovodskih servisov

Po razgovoru z gospodom Miranom Pikovnikom, predsednikom uprave Unije d.d., sem ugotovila, da je težko določiti splošne kriterije za merjenje kakovosti računovodskih servisov, saj se razlikujejo glede na zahteve naročnika. Na primer samostojni podjetnik ne potrebuje računovodskega servisa s tako širokim znanjem kot neko večje podjetje z več deset zaposlenimi, katerega poslovanje je veliko bolj kompleksno. Miran Pikovnik je že v članku naštel nekatere lastnosti, ki naj bi jih imel odličen računovodski servis. Te lastnosti so (Pikovnik, 2010):

- zagotovljena stabilnost poslovanja,
- širok spekter strank,
- izvajanje najcelovitejših, najzahtevnejših in raznovrstnih računovodskih storitev,
- sodoben informacijski sistem,
- sistem za usposabljanje in razvoj kadrov,
- strokovna neoporečnost,
- pripravljane razumljivih informacij različnim strankam,
- urejeno zavarovanje,
- idealen sistem obveščanja o zakonskih spremembah,
- individualna obravnava strank,
- primerna cena.

Strokovna neoporečnost

Skupna točka vseh računovodskih servisov, tako tistih za mikro podjetja kot tistih za večja podjetja, je strokovnost. Z besedo strokovnost mislimo, da računovodski servis razpolaga z zadostnim znanjem, ki zagotavlja pravilno obravnavo podatkov in izdelavo računovodskih informacij. To ne pomeni, da mora ena oseba razpolagati z vsem znanjem, ker vemo, da je to skoraj nemogoče, temveč da se lahko ob nastalem problemu obrnemo na nekoga v podjetju in skupaj rešimo nastalo situacijo. S tem namenom imajo večji računovodski servisi poleg računovodskih storitev tudi davčno, kadrovsko, pravno in drugo svetovanje. Težko pa rečemo, kdaj je nekdo dovolj strokoven, saj nimamo meril, kako bi to lahko izmerili. Naročnik sam nima dovolj znanja, da bi lahko vedel, ali njegov računovodski servis počne vse po predpisih, zunanje nadzora pa v Sloveniji skorajda ni. Miran Pikovnik je poudaril, da je delovanje davčne inšpekcije kot zunanje nadzornika zelo slabo. Namesto da bi se število inšpektorjev povečevalo, je iz leta v leto manjše, število podjetij pa vedno večje. Leta 2008 je bilo v Sloveniji število podjetij 152.541, leta 2009 pa se je povečalo na 160.931, s tem da je leta 2008 število davčnih inšpektorjev znašalo 1.110 in se je leta 2009 zmanjšalo na 1.039 (Davčna uprava Republike Slovenije, 2010). Ravno to pa je eden od razlogov, da napake računovodskih servisov niso odkrite in nato odpravljene. Zunanji nadzor je koristen tako za ponudnika računovodskih storitev kot za naročnika. Takšen nadzor bi računovodskemu servisu pomagal odkriti napake, ki bi jih v prihodnje lahko odpravil, naročnik pa bi vedel, da so vse morebitne napake odkrite in odpravljene, in da je vodenje njegovega računovodstva korektno

in po predpisih. Minimalno sprotno kontrolo pravilnosti opravljata AJPES in Davčni urad Republike Slovenije s kontrol oddanih obračunov in poročil, ki jih zahtevajo. Na žalost pa se pri teh pregledih odkrijejo le tiste tipične napake, ki so vidne brez večjega poglobljanja. Osebe, ki opravljajo to kontrolo, nimajo dovolj časa in znanja, da bi natančno preučile situacijo vsakega podjetja in bi tako odkrile tudi bolj skrite napake. Zanimivo je, da v primerjavi s tujino pri nas ne zahtevajo nobenega certifikata ali drugega potrdila o ustreznem znanju za opravljanje računovodskih storitev. Zato v Sloveniji prihaja do tega, da ponujajo računovodske storitve tudi posamezniki, ki se ne zavedajo, da njihovo znanje računovodstva ni zadovoljivo in da je celotna stvar veliko zahtevnejša, kot se zdi na prvi pogled. Naročnik, ki se želi izogniti takim ponudnikom računovodskih storitev, si pri izbiri računovodskega servisa lahko pomaga z raznimi certifikati oziroma nazivi, ki zagotavljajo določen nivo znanja. To sta na primer naziva preizkušeni računovodja in vodja računovodskega servisa, ki sem ju podrobno predstavila že prej. Nazivi, pridobljeni v Sloveniji, se ne morejo primerjati z mednarodnimi certifikati, ki so svetovno priznani in res ločijo posameznika od množice ter potrjujejo njegovo strokovnost.

Sistem za usposabljanje in razvoj kadrov

Pomembno za ohranjanje kakovosti računovodskega servisa je tudi izobraževanje, s čimer lahko tveganje za napake minimizirajo ali celo odpravijo. Tako mora imeti vsak računovodski servis izdelan sistem za usposabljanje in razvoj kadra. Tudi tukaj ni nekega splošnega pravila za uspeh. Nikakor ni smiselno vsakega zaposlenega pošiljati na vse seminarje, ki so na voljo. Premisliti morajo, katero novo znanje jim bo prišlo prav pri njihovem delu. To je odvisno od tega, kako širok spekter strank imajo. Na primer, če njihove stranke ne poslušajo s tujino, je nesmiselno izobraževanje v tej smeri. Razmisliti morajo, kaj bo njihovi ponudbi dodalo dodano vrednost. Na podlagi razgovora mislim, da je bolj smotrno vlaganje denarja in časa v posamezne seminarje, ki izboljšajo znanje na določenem področju kot v izobraževanje za pridobitev naziva preizkušeni računovodja, ki da širok spekter znanja in ne specializacije, ki jo pri delu potrebujejo. V večjih računovodskih servisih se v ta namen izvajajo skupna izobraževanja, na primer enkrat na mesec, na katerih posamezniki, ki so se udeležili seminarja, novosti posredujejo ostalim ali pa vodstvo, ki je zadolženo za spremljane novosti, te predstavi svojim zaposlenim in jih opozori, na kaj morajo biti v prihodnje pozorni.

Individualna obravnava strank

Za stranko je zelo pomembna individualna obravnava. Mogoče je to eden od ključnih kriterijev, ki jih ima naročnik pri oceni, ali je nek računovodski servis kakovosten ali ne. Pomembno je, da se stranka ne počuti, da je samo številka in se ji računovodja posveti stoddostno. V ta namen lahko računovodski servis vsaki stranki nameni na primer mesečno ali pa trimesečno, če gre za manjšo stranko, po uro časa, ki je namenjena, da stranka izve vse, kar jo zanima. Namen tega je tudi, da računovodja, ki skrbi za to podjetje, predstavi situacijo v podjetju in mogoče predlaga kakšne izboljšave. Zelo je pomembno, da ima stranka vedno isto osebo, ki skrbi za njene papirje, saj tako dobi občutek večje varnosti, kot če si jo neprestano podajajo. Prav tako ji mora biti ta oseba vedno na voljo, če ima stranka kakšno vprašanje ali

situacijo, iz katere se ne zna rešiti, in ji priskočiti na pomoč. Občutek pripadnosti daje stranki zadovoljstvo.

Zagotovljena stabilnost poslovanja

Pri večjih podjetjih, ki se odločijo za zunanje računovodstvo, je zelo pomembna stabilnost poslovanja računovodskega servisa. Menjava računovodskega servisa je dolg in zapleten postopek, ki ga ne želijo ponavljati večkrat. Ne le da morajo prenesti vse podatke, temveč morajo novi računovodski servis seznaniti z vsemi posebnostmi poslovanja, kar pa zahteva veliko časa. Pri podjetnikih je čas denar, ki ga ne želijo izgubljati po nepotrebem. Prav tako se s pogostimi menjavami poveča tveganje za napake. Zato na izbiro računovodskega servisa vpliva tudi njegova stabilnost poslovanja. Večja podjetja se zato ne bodo odločila za manjši računovodski servis, kjer je odgovornost za njihovo računovodstvo prepuščena eni sami osebi in bi v primeru daljše odsotnosti ali smrti ostala brez računovodje. Prav tako lahko podjetje, ki ni stabilno, čez noč propade in ponovno pride do situacije, da ostanejo brez računovodskega servisa. Zato raje izberejo zrela podjetja, v katerih je poslovanje stabilno in ni odvisno od ene same osebe in so zato možnosti, da ostanejo brez računovodje, manjše. Če posplošimo bi lahko rekli, večji računovodski servisi vodijo papirje večjim podjetjem, manjši pa manjšim.

Primerna cena

Cena je vsekakor pomembna za vse. Nihče ne plača rad več za nekaj, kar bi lahko dobil po nižji ceni. Pri novo nastalih podjetjih je to ključnega pomena, saj morajo minimizirati stroške, kjer se le da. Zato pri izbiri računovodskega servisa niti ne gledajo na kakovost, ampak samo na ceno. Zadnje čase se cena računovodskih storitev vztrajno znižuje zaradi novo nastalih računovodskih servisov. Vzrok za to je, da jih običajno odpirajo osebe, ki so že prej delale v računovodskih servisih in s ponujeno nižjo ceno prevzamejo stranke, za katere so skrbele kot zaposlene v računovodskem servisu. To pa predstavlja začaran krog nižanja cene in hkrati nižanja kakovosti storitve. Nižji prihodki pri istih stroških pomenijo manj denarja, ki ga lahko namenijo izobraževanju in izboljševanju storitev. Ta problem bi morali odpravili z zakonom, ki bi določal najnižjo dovoljeno ceno, s katero bi še lahko zagotavljali dovolj sredstev za izobraževanje in vse ostale potrebne stroške ob zagotavljanju kakovostnih storitev. Tega se zelo dobro zavedajo v zrelih podjetjih, ki pri izbiri računovodskega servisa ne gledajo prvenstveno na ceno, temveč na kvaliteto storitve, ki jo dobijo.

Idealen sistem obveščanja o zakonskih spremembah

Spremembe v zakonodaji niso pomembne le za računovodjo, temveč tudi za stranko. Zato mora imeti računovodski servis izoblikovan sistem obveščanja strank o spremembah. Pri tem prihaja do razlik, kako naj bi to potekalo glede na velikost računovodskega servisa. Mali računovodski servisi lahko vsako stranko posebej obvestijo o spremembah osebno ali po telefonu, med tem ko morajo imeti večji računovodski servisi bolj organiziran sistem obveščanja strank. Preko elektronske pošte lahko skrbijo za sprotno obveščanje o nujnih stvareh, mesečno pa je bolje, da to storijo v pisni obliki, kot na primer v dopisu ali pa celo v

lastni publikaciji. Za zadnjo obliko se običajno odločijo večji računovodski servisi, ki imajo širok spekter strank in tako zajamejo vse informacije, ki jih njihove stranke potrebujejo.

Urejeno zavarovanje

Zavarovanje ni tako pomembna stvar, saj se v praksi redko kdaj uveljavlja. Računovodski servisi imajo običajno sklenjena zavarovanja za napake, nastale pri izdelavi računovodskih poročil, vendar se zahteve za povračilo stroškov, nastalih iz tega naslova, redko zgodijo. V primeru nastale napake mora podjetje samo plačati globo in nato tožiti računovodski servis za povrnitev nastale škode. Mogoče je ravno to razlog, da se podjetju ne da ukvarjati z vso potrebno birokracijo, da bi uveljavilo pravico do povračila stroškov. Zato to ne predstavlja pomembnega kriterija pri določanju kakovosti računovodskega servisa. Za računovodski servis je koristno, da ima urejeno zavarovanje in se tako zavaruje za napake zaposlenih v primeru, da pride do tožbe.

Sodoben informacijski sistem

Ta kriterij mogoče ni tako izrazit, saj je razvoj informacijske tehnologije v računovodskih servisih še dokaj okrnjen. V prihodnosti se bo to zagotovo spremenilo. Na primer še ne dolgo nazaj je knjiženje računov potekalo ročno, danes pa je samoumevno, da to počnemo na računalniku. Tako je trenutno samoumevno, da mora stranka mesečno prinašati papirje na knjiženje v računovodski servis, čez nekaj let ali pa celo prej bo to že pozabljeno. Danes se že začenja vpeljevanje brezpapirnega poslovanja, ki predstavlja prihranek tako časa kot denarja, kar pa je v današnjem poslovnem svetu ključnega pomena. Tako ne bo več potrebno dokumenta vnašati dvakrat, trikrat ali celo večkrat, ampak bo to potrebno storiti samo enkrat. Posamezniki, ki bodo potrebovali dokument, pa bodo imeli dostop do njega v arhivu. Tako bodo ne le zmanjšali stroške in čas, potreben za obdelavo podatkov, temveč bo tudi poslovanje podjetij bolj ekološko. Podjetja so že danes zelo ekološko ozaveščena in na primer tiskajo račune obojestransko iz razloga, da varčujejo s porabo papirja, to pa bi pomenilo še korak naprej v tej smeri. Zmanjšanje obsega tiskanja vpliva tako na okolje kot na strošek podjetja.

Sklep

V Sloveniji je ponudba računovodskih storitev v večjem obsegu prisotna šele zadnji dve desetletji, zato področje te dejavnosti še ni popolnoma urejeno. Naraščanje števila podjetij je povečalo povpraševanje po računovodskih storitvah in tako se je skupaj z večanjem potreb povečevalo število računovodskih servisov. Priložnost za uspeh so videli mnogi, med njimi tudi ljudje, ki so kdaj delali v računovodski službi podjetja. Ti so namreč bili prepričani, da je znanje, pridobljeno z delom v računovodski službi, dovolj za odprtje računovodskega servisa ter za samostojno opravljanje računovodskih storitev. Izkazalo se je, da gre za premalo kvalificirane ljudi, ki niso sposobni kvalitetno opravljati nalog, ki so si jih zadali.

Mnogi ljudje podcenjuje zahtevnost opravljanja računovodskih storitev, zato je prišel čas, ko je potrebno postaviti jasne pogoje, kdo je sposoben samostojno nuditi kakovostne računovodske storitve in kdo ne. V Sloveniji se strokovnjaki v okviru raznih institucij trudijo izboljšati ugled računovodske stroke, ki so ga nevedneži uničili. S ponudbo raznih izobraževanj poskušajo izboljšati znanje ponudnikov računovodskih storitev. Med zahtevnejša in dolgotrajnejša izobraževanja spadajo tista, katerih cilj je pridobitev posebnega naziva, kot je na primer naziv preizkušeni računovodja ali naziv vodja računovodskega servisa. Vsa ta izobraževanja zahtevajo izkušnje in določen nivo znanja, ki ga nato le še nadgradijo. Vse pridobljeno znanje pa morajo nato redno obnavljati, če želijo pridobljeni naziv obdržati. Pozitivna stvar takih nazivov je, da ponudniki računovodskih storitev izkazujejo zadovoljiv nivo znanja, naročniki pa vedo, da lahko od njih pričakujejo kakovostno opravljeno storitev in jim lahko tako brez strahu prepustijo vodenje svojega računovodstva. Sezname računovodskih servisov ali posameznikov s posebnimi nazivi so javno dostopni in tako dobra reklama ter pomoč pri izbiri računovodskega servisa.

Možnost rešitve trenutne situacije je predlog Zakona o računovodski dejavnosti, ki bi uredil delovanje v računovodskih dejavnostih. Na nujnost sprejetja opozarjajo tako naročniki kot ponudniki računovodskih storitev. Rezultati analize o zadovoljstvu naročnikov s storitvami računovodskih servisov, ki jo je izvedla Zbornica, kažejo na prenizko raven zadovoljstva naročnikov in na nezaupanje v računovodske servise. Nedelovanje trga ponudnikov računovodskih storitev vpliva na napačno izbiro računovodskega servisa. Naročniki od računovodskega servisa pričakujejo prave stvari, vendar jih na trgu računovodskih servisov ne znajo prepoznati, zato na žalost na njihovo izbiro še vedno vplivata poznanstvo in cena.

Za prepoznavo, ali je nek računovodski servis kakovosten ali ne, imamo več kriterijev. Pomembno je, da se zavedamo, da se razlikujejo glede na velikost računovodskega servisa. Naloga naročnika je, najprej ugotoviti svoje zahteve in se na podlagi tega odločiti, med kakšno velikostjo računovodskih servisov bo izbiral. Nato lahko ocenjuje, kako računovodski servis izpolnjuje izbrane kriterije. Pri ocenjevanju kakovosti računovodskega servisa opazujemo različne lastnosti. Te lastnosti so strokovna neoporečnost, sistem za usposabljanje in razvoj kadrov, individualna obravnava strank, zagotovljena stabilnost poslovanja, primerna cena, sistem obveščanja o zakonskih spremembah, urejeno zavarovanje, sodoben informacijski sistem in druge.

Literatura in viri

1. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. Poslovne enote registrirane pod dejavnostjo SKD 69.200. Najdeno 1. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=0&tip=0&maticna=&davcna=&naziv=&ulica=&h_st=&naselje=&obcina=&posta=&dejavnost=69.200&Sektorizacija=&Oblika=&status=1&MAXREC=10
2. Bizjak, K. (1998). Organiziranje računovodske službe v podjetju. *Zbornik XXX. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 193-203). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
3. Davčna uprava Republike Slovenije. (2010). Poročilo o delu Davčne uprave RS v letu 2009. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/fileadmin/durs.gov.si/pageuploads/Davcni_uradi_in_uradne_ure/Letna_poro_ila_o_delu_DURS/Porocilo_o_delu_DURS_v_2009.pdf
4. Glažar, T. (2007). *Trženje računovodskih storitev*. Ljubljana: Inštitut za računovodstvo.
5. Gospodarska zbornica Slovenije. (2009). Program usposabljanja za vodje računovodskih servisov. Najdeno 20. aprila na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zbornica_racunovodskih_servisov/informiranje_in_izobrazevanje/programi_usposabljanja/program_usposabljanja_za_vodenje_racunovodskih_servisov
6. Gospodarska zbornica Slovenije. (2011). Katalog računovodskih servisov. Najdeno 20. aprila na spletnem naslovu http://www.gzs.si/katalogi/zacetna_stran_kataloga.asp?kat=006
7. Hočevar, M., Igličar, A., & Zaman, M. (2007). *Temelji računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Horvat, R. (2003). Računovodski servisi v Sloveniji. *Zbornik 5. Kongresa računovodskih servisov* (str. 69-86). Portorož: Gospodarska zbornica Slovenije.
9. Inštitut za računovodstvo. (2007). Analiza izobraževanja s področja računovodstva in davkov. Najdeno 1. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.iracunovodstvo.eu/sites/default/files/datoteke/Analizo%20izobra%C5%BEevanja%20s%20podro%C4%8Dja%20ra%C4%8Dunovodstva%20in%20davkov%202007.pdf>
10. Kodeks poklicne etike računovodje. (1998). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
11. Kodeks računovodskih načel. (1998). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
12. Koželj, S. (1995). Vsebinske in organizacijske posebnosti računovodskih servisov. *Zbornik XXVII. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah* (str. 125-138). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.

13. Macarol, B. (2001). Vloga in ustroj računovodskih servisov. *Zbornik XXXIII. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 137-151). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
14. Mayr, B. (2006). Problemi računovodenja za odločanje v majhnem podjetju. *Zbornik XXXVIII. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 29-46). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
15. *Naj računovodski servis*. Najdeno 15. julija na spletnem naslovu http://najrs.gzs.si/slo/o_izboru
16. Pikovnik, M. (2011, november). Je tudi vaš takšen? Odličen računovodja, odličen računovodski servis. *Glas gospodarstva*, str. 22, 23.
17. Rus, F. (2011, 18. april). Ponudnikov je dovolj, le kakovost je različna. *Dnevnik*. Najdeno 1. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://najrs.gzs.si/slo/za_medije/54153
18. Scott, D.R., & van der Walt, N.T. (1995). Choice criteria in the selection of international accounting firms. *European Journal of Marketing*, 29(1), str. 27-39.
19. *Slovenski Inštitut za revizijo*. Najdeno 20. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://www.si-revizija.si/>
20. Slovenski Inštitut za revizijo. (2000). Pravilnik o pridobitvi potrdila o strokovnem nazivu računovodja, vpisu v register računovodij in načinu objavljanja podatkov. Najdeno 20. aprila 2011 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/akti/prav-izob-Racunov.pdf
21. Slovenski Inštitut za revizijo. (2002). Pravilnik o pridobitvi potrdil o strokovnih nazivih preizkušeni računovodja, preizkušeni notranji revizor, preizkušeni poslovni finančnik in preizkušeni revizor informacijskih sistemov, vpisu v registre pri Inštitutu ter načinu objavljanja podatkov. Najdeno 20. aprila na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/akti/prav-str_naz_prr_pnr.pdf
22. Slovenski Inštitut za revizijo. (2009). Pravilnik o priznanju dodatnega izobraževanja za revizorje, preizkušene računovodje, preizkušene notranje revizorje, preizkušene poslovne finančnike, preizkušene revizorje informacijskih sistemov in preizkušene davčnike. Najdeno 20. aprila 2011 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/akti/prav-dodat_izob-StrNazivi.pdf
23. Slovenski Inštitut za revizijo. (2010). Poročilo o delu Slovenskega inštituta za revizijo za leto 2010. Najdeno 20. aprila 2011 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/porocilo_o_delu_2010.pdf
24. Slovenski računovodski standardi. (2006). Ljubljana: Slovenski Inštitut za revizijo.
25. Število podjetij po dejavnosti. (2008). Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1418805S&ti=%8Atevilopodjetij+po+dejavnosti+%28SKD+2008%29%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/01_14188_podjetja/&lang=2
26. Turk, I. (2000). *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
27. Vehar, N. (1998). Kakovost računovodskih servisov. *Iks*, 12/98, 157-195.

28. Zakon o gospodarskih družbah *Uradni list RS* št. 65/2009-UPB3, 83/2010 Odl.US: U-I-165/08-10, Up-1772/08-14, Up-379/09-8, 33/2011.
29. Zakon o računovodstvu. *Uradni list RS*, št. 23/1999, 30/2002-ZJF-C.
30. Zbornica računovodskih servisov (2002). Kodeks Zbornice računovodskih servisov. Najdeno 1. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zbornica_racunovodskih_servisov/podpora_poslovanju/kodeks_zrs
31. Zbornica računovodskih servisov. (2011). Analiza zadovoljstva strank z računovodskimi servisi. Najdeno 15. julija na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zbornica_racunovodskih_servisov/promocija_dejavnosti_in_clanov_zrs/analiza_zadovoljstva_strank_z_racunovodskimi_servisi
32. *Zbornica računovodskih servisov*. (2011a). Najdeno 15. julija 2011 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zbornica_racunovodskih_servisov